

POKROK ZAPADU

PUBLISHED WEEKLY

Published by Pokrok Publishing Co.,
1809-1811 Howard St.—Tel. 2913.

Subscription by mail, - \$1.00 per year.

VYCHÁZÍ KAŽDÝ STŘEDU

Vydává: Vydavatelská Spol. Pokroku

VÁČ. BURRÉ, ředitel.

309 1311 Howard ul. — Telefon 2913.

Předplatné - \$1.00 na rok.

Do Čech \$1.50 na rok.

Předplatné:

V měsíci, s dobrou poštou \$1.00
přítomnost pro Spojené Státy a Kanadu \$1.00
do Čech \$1.50

Adresujte jednoduše

POKROK ZAPADU
Omaha, Neb.

Omaha, Neb., 7. března 1906

Znovu vracíme se k dopisu p. Boreckého, před nedávnem uveřejněnému a znovu připomínáme, že zájem o naši vlast tam za mořem, čím dále tím více stává se menším a menším. Události minulého listopadu, události které měly přece jen vzbudit zde aspoň zájem a hlas, byly přijaty téměř lhostejně. A nebyť toho, že Slováci a jiní připomněli nám svou obětavost, že bychom měli také něco vykonat, klesl by byl onen zájem brzy na minimum. Ale i my doufáme s přítelem Boreckým, že česká srdce dovedou se ještě rozplamenit, a že česká krev dovede se rozbouřit, jedná-li se o věc nám všem posvátnou. A doufáme, že i naše obecnost osvědčí, že v nadějích našich jsme se neklamali. Četná účast, již zajisté bude se těšiti přednáška J. J. Krále, která bude se konati tuto neděli v Sokolovně, bude toho důkazem.

Konečně i clevelandský "American" řekl své slovo v záležitosti kritiky p. Havlasovy česko-amerických poměrů. Přiznává se, že četli všichni články ty se zájmem, dávali mu v duchu za pravdu a uvažovali, jak by to zde krásně vypadalo, kdyby to šlo všechno tak, jak by si p. Havlasa přál. A na konec přece jen zdá se jim p. Havlasa nepovolným a posílají jej do staré vlasti, kde prý je pro něho práce dost a dost. A poně vadí článek by se neobešel bez útoku na starou vlast, oťel se i o tuto. Ale všem nenašel ničeho jiného, než román kteréhosi dekadenta a list vládní, proti kterému v Čechách bojuje se ze všech sil. Proč plytvati prý zde talentem, když prý ho je ve staré vlasti také potřeba. My "Američanu" nemůžeme odpověděti jinak, než jak už dříve jsme psali. Pan Havlasa přišel, aby studoval zdejší poměry. Mnoho se mu nelíbilo a proto jak mu české srdce velelo, netajil se se svým úsudkem. A že jeho práce nebyla bezvýslednou, svědčí oen ruch, který jest znatelný v našem životě. A jsme přesvědčeni, že jeho práce přinese ovoce. Jsme oprávněni k oně nadějí úsudky a projevy čtenářů, čilnějšímu ruchu ve spolicích, větší péči, která nyní věnuje se českým školám atd. A to bude dostatečným zadostiucím ním p. Havlasovi, za všechny ty urážky, jichž se dočkal od mnohých zdejších žurnalistů.

Několik řádek, jichž dočetli jsme se v "Osvětě Americké" přinutilo nás, abychom opět uvažovali o česko-americkém vlastenčení či národnosti. V poslední době tolik o tom se píše, ale čím dále tím nejasněji, bez určitého podkladu a bez vedoucí myšlenky. "Nepříteli jsme do Ameriky vlastenčiti", přitakuje p. Pařda, panu Al. Jandovi. A dále poznamenává, že tak jak říjete, jsme žiti nuceni. Že je to pouze přechodem k splynutí s našim okolím. Je nám ku

podivu, proč druhdy měli plná ústa slov o sebezachování a podobně. Nedávno slyšeli jsme podobná slova beznaděje na schůzi jisté zdejší jednoty a byli jsme svědky, jakým dojmem působila ta slova na shromáždění. A ne jeden, ale sto lidí bylo těmi slovy téměř uraženo ve své národní hrdosti. — My dovolujeme si jen jednu otázku. . . . Čím by byl život Čechů Amerických, nebýt oně vznešené ideje, již si naši předchůdci tak vážili, oně ideje, jež oslazovala jim trpký a trdný život prvních hořkých chvil amerického pobytu. Čerpali v ní útěchu, byla jim takřka náboženstvím, ba ona spojovala život a denní zápas s jakousi účelností, a ona posvěcovala i ten nejbídnejší život. Myšlenka ta byla jen jim svatou. . . . A hle, potomci jich již téměř vysmívají se oně ideji, poněvadž v ní nevidí ničeho, co by se podobalo zisku. A čím je ten náš dnešní život? Život bez vyšších cílů, bez vyššího snažení a vůbec náchylnosti k vznešenějším myšlenkám? Chladný život beze všeho onoho krásna, jež druhdy bylo nám tak milým útočištěm a oasou v té pouhsti denních trudů a zápasů? Vždyť dnes každý i ta nejubožší duše musí doznati, že tím, čím jsme, tam kde nyní stojíme, nestáli bychom, kdyby nebylo onoho nyní tak odsuzovaného a poplivaného vlastenčení. . . . A tak se nám zrovna zdá, že tím lidem, kteří dosud neztratili víru v mocnost a vznešenost oně myšlenky, rve se přímo ze srdce. Vždyť ten, kdo zatracuje cit vlastenecký, zatracuje si ty city, které s ním jsou v takovém spojení, že jeden bez druhého není ani myslitelný. Bez onoho nedá se mysliti ani láska bratrská a sesterská, a láska k otci a matce ztrácí jim své vznešené přitažlivosti. A přece cit rodinný, na němž spočívá krása našeho života nemůže a nesmí se zatracovat, nechceme-li stavěti se po bok tém nejbarbarským barbarům. . . . A ztráta oně myšlenky, ztráta vlastenčení měla by následky hrozné. Vždyť to byla dosud jediná nit, jediné pouto, kterým lidé tihli k sobě, která rozmnožovala naše snahy, která soustřeďovala v nás onu sílu, již moci dosáhlí jsme přece jen jakéhosi výsledku. Ona oštila v duších našich touhu po čemsi vyšším, ona rozplameňovala v nás lásku ku krásnému a ušlechtilému. V jejím znamení každý z nás cítil v sobě více lásky k svým spoluobčanům, více lidskosti a ona konečně mírnila v nás sobectví, jemuž téměř každý z nás více méně podlehá. A konečně oně myšlenky můžeme děkovati, že vyvinul se v nás cit pro spravedlnost, vědomí práva na existenci a touha po samostatnosti. S národní hrdostí těsně spojovala se naše osobní čest a z jich pramenů vyvěrala naše lidská důstojnost. Vždyť vlastenčení je tolik, jako uvědomění si účelnosti života a umírnění denních zápasů a bojů. A proto by nezsluhovala ona myšlenka takového bagatelisování, jako něco zcela už přežitého, nebo zbytečného. Ruku na srdce pánové a uvažujte!

Otázka krváku dosud je před mětem různých úvah a článků. Že nebyl marně pozvednut boj proti nim, dokazují ony úvahy, po jichž přečtení docházíme vždy k rostoucí naději, že českoamerický svět bude zbaven jich docela. A oněch lidí, kteří dosud houževnatě hájí krvácké čtení, je nám líto. Nečiní tak z přesvědčení, ale snad ze strachu, že nuceni budou odstici se onoho čtení, které pro lidi duši vyspělých je nemožností nebo nusem a otravou. To je přesvědčení všech lidí, kteří o výchově lidu přemýšlejí upřímně.

JAN HAVLASA:

Listy ze Západu.

Americké poznámky.

Na verandu Cliff-Housu se pojedete ovšem co nejrychleji podívat na ona pověstná skaliska z moře třelci, jež se jmenují proto Tulení Skály, že na nich nikdy neuvidíte tuleňů; zvířata, která na nich rozeznáte i pouhým okem, jsou lvouni, — v zoologii, prosím Otaria Stelleri, za kteroužto informací se poděkujeme panu Kořenskému, — a vynikají tím, že každý, kdo kdy psal o San Franciscu, mohl na jejich účet přidat aspoň stránku. Sienkiewicz do konce o ničem jiném se ze sanfranciských svých zkušeností nezmiňuje, než o lvounech: jak se perou, jak o sebe krky se opírají, jak se drápou nahoru a skáčí dolů, jak lvou a štekají, až uši zalehají, — nu zkrátka, je to divoká stránka. Také Kořenský slyšel sketky, . . . vůbec, každý slyšel lev a viděl veliké věci, — pouze já, ač jsem tam byl třikrát a modlil se, aby aspoň jeden lvoun zvedl hlavu a jen tak trochu za kvíkl, nedočkal jsem se ničeho, praničeho. Toliko jednou jedou z hezkých — na tu dálku vypadají jako klády nebo pytle s pískem, — nazravěle žlutohnědých těch zvířátek pozvedlo něžnou svou hlavu, tak že jsem se již třásl radostí, teď že něco uvidím nebo aspoň uslyším. Ale v poslední chvíli lvoun asi mne spatřil a naskočil si zas lehl. Nu, což platno, — jen když jsem také o lvounech s pomocí boží napsal stránku, — "cestovatelská" ctižádost je ukojena. A vám pteju, aby vám lvouni udělali symfonický koncert, až jednou se dostanete na verandu Cliff-Housu.

Sealrocks poskytují ostatně samy sebou zajímavý pohled. Tři veliké a tři menší zuby tří z vod, rozervané příbojem, jež o ně se tříští den za dnem, hodinu za hodinou, okamžik za okamžikem. Tak byste rádi řekli, že ty tři větší skály vypadají ctihodně jako ředivé hlavy starců, kdyby ta bělost jejich temen při všem svém poetickém vzhledu nebyla tak pochybného původu, — lépe řečeno: nepochybného. Ti rackové, peikáni a jiná vodní drábež, již stakusá vidíte rozesezano po skalách, mají na svědomí onen poetický ráz Sealrocks; divně jsou cesty tvořící se krásy.

V Americe byste vůbec měli odvyknout metafóram a zbytečnému snění; je tu příliš mnoho reality. Dopustíte-li se téže chyby, kterou jsem já spáchal, utříte si nové rozčarování. Zírajíce z verandy přes Tulení Skaliska do dálky, kde mlhami moře splyvá s oblohou, . . . pozorujíce sta poletujících racků a divě útoky vln, při nichž vždy zdá se, jakoby v přístím okamžiku ty skály měly již zmizet pod vodami, slyšíte ten věčný hukot a jek, promíslený výkřiky racků i představující si onen pověstný řev lvounů, — mimoděk si povzdchnete:

"Tady bych tak chtěl bydlet aspoň týden, . . . někde tam docela nahole, . . . s okny na oceán. Zde by se to pracovalo!"

A váš společník, syn San Franciscu, se usměje velmi ironicky, ba pořouchle:

"Nu mnoho byste toho tu nepracoval, je tu hluku mnoho, . . . a pak . . ."

"Ale v noci," — vskočíte mu do řeči.

Tu se dá už do smíchu:

"To je tu nejhůře. Tamto" díváte se směrem jeho ruky a výše nad Cliff-Housem vidíte nápodobně Terrisova kola, různé skularavky a kolotoče, restauranty a

všechny ty vynálezy amerických "summergardens" — tamto je v noci pravé peklo. — Automobily se zde sjíždí teprve po jedenácté . . . hluku je všude . . . tady dole jsou sta lidí na verandě, . . . to se ví, že slušných dam tu mnoho není, . . . a nad námi nahole, . . . nu, tady se pronajímají pokoje na noc, ale i na hodinu."

Protáhnete obličej; uznáváte, že je to velmi hezké od San Franciscanů najít si tak poetický útulek ke chvílce lásky, ale což platno, když ta prodejnost vám přece jen zašlápne kousek pávabu onoho místa; na konec se vám však bude zdát, že nic lépe se nehodí do Cliff Housu, zachyceného na milionech fotografií, do té krásy příliš zpolarisované, jež vám připadá jako oblíbená subreta, jejíž povážlivě dekolitované fotografie spatříte na každém rohu, za každou výkladní skříní.

Cestopisci nastávala by nyní povinnost rozhorleně odejít z verandy Cliff-Housu, popsat ohromné rozměry Sutro Baths, bez odporu největších lázní lidových, jež kdy spatřil, vyhlédit nádherný pohled na moře se Sutro Heights a krásy Sutro-parku s jeho palmami, kaktusy a rozkvětlými záhonky, — ale literát causerista si může dělat, co chce. Chraň mne Bohu, aby ještě kdo po "Malém Slovníku Naučném" nazval mne i — "cestopiscem"; ještě nikdo mne jediným sloven tak nezarmoutil. Konečně při nejlepší vůli bych poetického popisu ani nedokázal. V lázních jsem se jen tak otočil, nebavily mne, poněvadž to bylo dopoledne všedního dne a bylo tam tehdy jen asi pět, šest mužů; v neděli, kdy se tam koupají pohromadě sta a tisíce příslušníků oběho pohlaví, byl bych snad se chvíli pobavil, sedě na jednom z tisíců sedadel, amfiteátrálně obepínaných basainy a prý často do jednoho obsazených. Na Sutro Heights je cementové zábradlí upraveno na způsob hradeb, jsou tam děla, na oceán namířená, na hladké půdě jsou pyramidy dělových koulí a nad tím vším rozhledna, — ale kdo ví, věděl-li bych to všechno, nebýt obrázku, který mám nyní po ruce šťastnou náhodou. Byl jsem tam totiž v dámském právodu, na Sutro Heights, a tak, ač dost dlouho jsme seděli na zábradlí a povídali, jak je to moře krásné, já více jsem si všiml své sousedky, než jeho Majestátu, Pacifického Oceánu —

Za to nad Zlatou Bránou je těžko ubránit se dojmu i člověku mnohým krásám zvyklému z mnohých cest; nebyl jsem tam v dámské společnosti, ale i kdybych býval, byl bych se asi ponořil celou duší v kouzlo onoho rozhledu. S místa, pod nímž hluboko vlny bijí do skal v osudných končinách, pohřbívalých nedávno dvě veliké lodě, City of New York a Rio de Janeiro, — z onoho místa vidíte i do zářivu k ostrovu Alcastraz, i přes Zlatou Bránu, nad níž se chmurně vypínají opevněné, zašloutlé svahy, i ven na šíř moře, obyčejně v dáli zamížené — Nesčíslnými odstíny barev hraji nesmírně ty opousty vod v obzoru: někde vyleštěnému malachitu se podobají, jinde do jantarové barvy hrají, někde v opálovou matousti přecházejí, onde zdá se, jakoby oblohu zrcadlili. Přiblížením mezi skalami bílé želmy vrhají se s balvaan na balvan se zběsilým řevem a sotva zmizí, již jiné vlny se zas tříští o věky rozryté úpatí pevniny, na němž je nejlépe znát

vhodnost otepané již metafory o "zubu času."

Zlatá Brána široká je pouze míle, zdělí má půl čtvrté míle, a zhloubí od sta do tří set stop; je bez odporu jedním z nejlépe uzavřitelých vchodů přístavních, právě jako San Francisco Bay i svou polohou i svými podmínkami je z nejnádhernějších přístavů světa.

Mému soudruhu San Franciscanu se oči blýštěly hrdostí, když viděl, že se mi to všechno velmi líbí, — vypořoval už, když mřím, že jsem spokojen, — a když mi ukazoval nesčíslná ústí děl, viditelná všude kolem na srázných horách a v době potřeby uzavřitelcí Zlatou Bránu loďstvu třeba z celého světa tak dobře jako jediné rybářské báře. Až mne dopařovala ta spokojenost. Je málo věcí, na něž bychom mohli ukázati a nás doma s naprostou hrdostí, nepromísenou pražádnými smutnými nebo trpkými meditacemi. Ukažte a takovou čistou hrdostí na pražský hrad, — dovedete? Ukažte . . . pro bůh, . . . na co ukázat, aby se ruce nezafinaly v pést, čelo nechmuřilo a v ústech nezahlořlo? A tehdy, když jsem viděl a cítil a slyšel tu velikou spokojenost, — tu "selfsatisfaction" Američanů, — jen abych sám se vyprostil z možných úvah zbytečně roztrpčujících, i abych ho trochu pozlobil, jak rád dělám kde komu, poznámenal jsem se zdálivou vážností:

"Well, that's all right, . . . ale Kipling konečně přece jen také musí vědět, proč napsal o Zlaté Bráně, co napsal."

Přítelem to řhlo.

"Co napsal?" otázal se, více očima na mých rtech.

"Ironicky se zmínil o nejlepší přístavu na světě."

"To také je."

"A dodal, že vchod do něho mohl by být umlčen dvěma dělovými lodicemi z Honkongu pohodlně, klidně a s jistotou." Byl roku 1906 trochu anachronismem ten citat, ač i roku 1899, kdy byl napsán, byl doista nemsyslem nebo "vtipem" čistě anglického předpojetí ke všemu americkému. Ale čeho bychom neudělali, abychom dopálili přítele?

A také se dopálil; chcete-li se pobavit, citujte San Franciscanovi Kiplinga; zčervená jako krocán, oči mu jen jiskří, a slova jen řeže, jaký má vztek.

"Nonsens! . . . Podívejte se, co je zde všude děl! . . . Na dvacet mil, pane, dostřelují z našich pevností, na dvacet mil, pane! . . . A nemyslete si, že to naše vojsko je tak hrozné za těmi vašimi otroky, příteli. . . . Naši dělostřelci dovedou mřít a trařiti doista zrovna tak dobře, jako ti vaši, . . . (jen si vzpomeňte na ruské loďstvo, . . . nedovedou-li toho desetkrát lépe . . . Viděl jsem manevry, cvičení . . . Hle tamto, až v dále, bůh ví, kolik mil, jezdila loď, která vlekla za sebou člun s dřevěným trojhranem . . . Taková malá věc, vidíte, u srovnání s válečnými loďmi. . . . A naši dělostřelci se střevali, že to byla radost, . . . radost, pane! . . . A což Alcastraz Island, . . . a vůbec, tam by se jakživa nepřátelská loď nedostala . . . Nesmysl, nesmysl! . . . Jak jen můžete říci takový nesmysl!"

Bylo nutno vysvětlit, že nikoli já, nýbrž Kipling má na svědomí má slova . . .

"Well," odpověděl dopálený přítel, "tak tedy až potkáte pana Kiplinga, řekněte mu, že je . . ."

Ne, nemohu toho slova napsat; nedovedu při tom všem, že autor "Knihy džungli" má zvířata v oblíbě; ale konec konců přece jen nemějí takových věcí napsat o San Franciscu a jeho chloubech, a vy nemějí byste jich nikdy citovat . . .